

SEARCH

ARCHEOLOGISCH ERFGOED
IN DE NOORDZEE

**Protocol voor het melden van
archeologische vondsten gedaan
tijdens werkzaamheden op zee**

Voorwoord

Dit protocol werd binnen het VLAIO (voorheen IWT) onderzoeksproject 'SeArch' (Archeologisch Erfgoed in de Noordzee, www.sea-arch.be) opgesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed in samenspraak met de verschillende belanghebbenden (mariene industrie, visserij, havenautoriteiten, overheid, toerisme) en rekening houdende met de resultaten van een uitgebreide bevraging. Het protocol dient als een mitigerende maatregel bij het aantreffen van archeologische vondsten op zee en geeft meer uitleg over het belang van onderwatererfgoed, de huidige wetgeving en de bijhorende meldingsplicht, en welke stappen men dient te ondernemen bij het aantreffen van een archeologische vondst op zee. Dit protocol moet vermijden dat relevante informatie over onderwatererfgoed verloren gaat.

Op 5 augustus 2013 ratificeerde België de UNESCO 2001 conventie ter bescherming van het onderwatererfgoed en vanaf 1 juni 2014 kwam de nieuwe wet betreffende de bescherming van cultureel erfgoed onder water in voege. Ingevolge deze wet moeten vondsten in de territoriale zee, de exclusieve economische zone of op het continentaal plat gemeld worden aan de gouverneur van West-Vlaanderen die de rol van ontvanger van het cultureel erfgoed onder water op zich neemt (www.vondsteninzee.be).

Na overleg met de Gouverneur van West-Vlaanderen werd overeengekomen om de binnen het SeArch project opgestelde protocollen officieel te gebruiken en ze te verspreiden onder de verschillende sectoren werkzaam op zee.

Aanvullend op de nieuwe wetgeving, de meldingsplicht en de protocollen werd bij het VLIZ (Vlaams Instituut voor de Zee) Marien Station Oostende een depot en conservatielabo ingericht waar de gedeponeerde vondsten indien relevant geregistreerd, gedocumenteerd en geconserveerd zullen worden.

Brussel, december 2016.

Inhoud

1. Inleiding	4
2. De Noordzee, een archeologisch en paleontologisch archief	5
3. Meldingsplicht voor vondsten in het Belgische deel van de Noordzee	6
4. Wat wordt bedoeld met archeologische vondsten?	6
5. Vondst van mijnen of explosieven	7
6. Anomalie of obstructie op/in de zeebodem	8
7. Vondst aan boord	10
8. Fotograferen van vondsten	12
9. Behandeling van vondsten en tijdelijke opslag	13
10. Richtlijnen voor het identificeren van vondsten van archeologisch belang	15

Baggerwerkzaamheden op de Noordzee

© foto Van Haelst

1. Inleiding

Tijdens werkzaamheden op zee bestaat de mogelijkheid dat er oude bodemlagen worden beroerd of aangesneden. Hierdoor wordt de archeologische informatie uitgewist die men aan deze bodemlagen kan ontlelen. Enerzijds gaat het om informatie over het begraven landschap zelf en anderzijds om sporen en overblijfselen, gaande van vuurstenen werktuigen uit de prehistorie tot restanten van scheeps- of vliegtuigwrakken, die inzicht kunnen verschaffen over de wijze waarop de mens het gebied in vroegere tijden heeft gebruikt. Deze informatie is enorm belangrijk voor archeologen.

Dit protocol dient als een mitigerende maatregel en is van toepassing op alle vondsten met een archeologisch karakter (zie sectie 4) die tijdens werkzaamheden op zee gedaan worden. Het kan gaan om anomalieën of obstructies op of in de zeebodem die ontdekt worden tijdens geofysisch of geotechnisch onderzoek, duikwerkzaamheden, ROV surveys etc. of door in contact te komen met de sleepkop van een sleephopperzuiger, de boomkor van een vissersboot, een kabelploeg, ankers, spudpalen of andere bodemberoerende uitrusting. Anderzijds is het ook mogelijk om archeologische vondsten te doen aan boord van een schip (bv. in de sleepkop of de beun van een sleephopper, in de netten van een visser, in een boorkern van een vibrocore).

Dit protocol geeft meer uitleg over het belang van onderwatererfgoed, de huidige wetgeving omtrent onderwatererfgoed en de bijhorende meldingsplicht, en welke stappen men dient te ondernemen bij het aantreffen van een archeologische vondst op zee om informatieverlies te vermijden.

Houten vondsten

Scheepshout afkomstig van een middeleeuwse Rogge

© Onroerend Erfgoed – foto's J. Van Laecke

2. De Noordzee, een archeologisch en paleontologisch archief

De Noordzee vormt een uniek archeologisch en paleontologisch archief. Tijdens periodes met lage zeespiegelstanden vielen grote delen van de Noordzee droog en deze gebieden waren erg aantrekkelijk voor dier en mens en hebben een belangrijke rol gespeeld in de opkomst en verspreiding van de moderne mens, de eerste experimenten met visvangst en zeevaart, en via deze de verspreiding van nieuwe inzichten en technologieën. Toen het klimaat opwarmde en het ijs begon te smelten liep de Noordzee geleidelijk weer vol en vormde ze nog steeds een element van verbinding en verspreiding eerder dan van scheiding. Het zuidelijk deel van de Noordzee is tegelijkertijd ook één van de meest druk bevaren zeeën ter wereld van de middeleeuwen tot nu door de aanwezigheid van handelsmetropolen als Antwerpen, Brugge, Amsterdam en London in de onmiddellijke omgeving.

De ontdekking van archeologische sites in de Noordzee van duizenden, soms zelfs tienduizenden jaren oud toont overduidelijk aan dat niet alleen artefacten, verdrongen nederzettingen, wrakken en structuren maar zelfs volledige landschappen kunnen bewaard blijven onder water. De bewaringstoestand van dit onderwatererfgoed is soms uitzonderlijk goed, een direct gevolg van de waterverzadigde condities, de eventuele afdekking door zandlagen, het zuurstofarme milieu (dat de afbraak vertraagt) en de stabiele temperatuur na het begraven. Dit uniek archeologisch en paleontologisch archief is tot op heden grotendeels onbekend en onontgonnen. Het bevat nochtans een onvoorstelbare schat aan informatie over de leefomgeving van de prehistorische mens en de historische ontwikkeling van mariene regio's, en verdient daarom dezelfde goede zorgen als het vondstmateriaal aanwezig op het land.

Blok of scheepskatrol afkomstig van een oud zeilschip. Opgevist uit de Noordzee

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Jufferblok of "doodshoofd" afkomstig van een oud zeilschip. Opgevist uit de Noordzee

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

3. Meldingsplicht voor vondsten in het Belgische deel van de Noordzee

Vondsten in de territoriale zee, de exclusieve economische zone of op het continentaal plat moeten sinds 1 juni 2014 gemeld worden aan de gouverneur van West-Vlaanderen ingevolge de wet van 4 april 2014 betreffende de bescherming van cultureel erfgoed onder water (zgn. OCE-wet) en het KB van 25 april 2014 ter uitvoering ervan (www.vondsteninzee.be). Dit kan gebeuren per mail aan gouverneur@west-vlaanderen.be of via het elektronisch formulier www.vondsteninzee.be/content/een-vondst-melden.

4. Wat wordt bedoeld met archeologische vondsten?

In de praktijk is het voor een niet deskundig oog moeilijk om een belangrijke van een onbelangrijke vondst te onderscheiden. Meld daarom best te veel dan te weinig, want wat eerst niet interessant lijkt, kan later van groot belang zijn.

Volgens de OCE-wet uit 2014 geldt de volgende definitie: Elke ontdekking van sporen van menselijke aanwezigheid met een cultureel, historisch of archeologisch karakter die zich deels of volledig, tijdelijk of permanent onder water bevinden, met name:

- Vindplaatsen, structuren, gebouwen, voorwerpen en menselijke resten, alsook hun archeologische en natuurlijke context;
- Schepen, luchtvaartuigen, andere vervoermiddelen of delen daarvan met hun vracht of inhoud alsook hun archeologisch en natuurlijke context;
- Prehistorische voorwerpen;

en waarvan de ontdekker redelijkerwijze kan vermoeden dat het cultureel erfgoed onder water is en dat dit nog niet geregistreerd is in het elektronisch register www.vondsteninzee.be/overzicht-registraties.

Let Op! Een vondst melden betekent dus niet per definitie dat de vondst ook moet bovengedaald zijn. Anomalieën of obstructies op de zeebodem dienen ook gemeld te worden.

Daarnaast is het volgens de nieuwe wet van 1 juni 2014 verboden om vondsten intentioneel boven te halen en streeft men zoveel mogelijk naar een behoud in situ.

Zie ook sectie 10 'Richtlijnen voor het identificeren van vondsten van archeologisch belang'.

5. Vondst van mijnen of explosieven

Bij het aantreffen van munitie of explosieven (mijnen, torpedo's, dieptebommen, granaten, kogels en of andere explosieve oorlogstuigen) dient in eerste instantie gehandeld te worden volgens het protocol "Behandeling van in zee opgeviste mijnen en explosieven" (BaZ 1/10), en moet dit gemeld worden aan het commando Marineoperaties, permanente van Comopsnav, Graaf Jansdijk 1, 8380 Zeebrugge, via het MRCC-Kustwacht te Oostende (Marine Rescue and coordination Centre).

Metalen vondsten

16de eeuwse kandelaar afkomstig van een scheepswrak. Opgevist uit de Noordzee

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Kanonskogel omhuld door concretielaag

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Messing tabaksdoos afkomstig van de 18e eeuwse wraksite op de Buiten Ratel zandbank

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Landingsgestel neuswiel van een WOII North American B-25 Mitchell bommenwerper. Opgebaggerd ter hoogte van de Oosthinder zandbank

© Onroerend Erfgoed – foto S. Van Haelst

6. Anomalie of obstructie op/in de zeebodem

Indien een anomalie of obstructie op of in de zeebodem ontdekt wordt tijdens geofysisch of geotechnisch onderzoek, duikwerkzaamheden, ROV survey, etc. of door in contact te komen met de sleepkop van een sleephopperzuiger, de boomkor van een vissersboot, een kabelploeg, ankers, spudpalen of andere bodemberoerende apparatuur, dient deze gemeld te worden.

Om schade aan de eventueel gebruikte of te gebruiken bodemberoerende apparatuur en het mogelijk op of in de zeebodem aanwezige erfgoed te vermijden dient men onmiddellijk de juiste positie (WGS84 coördinaat) van de obstructie te achterhalen, en wordt er aangeraden deze positie tijdelijk te vermijden tot er duidelijkheid is over de aard van de obstructie. Wanneer de positie niet exact kan opgenomen worden zal men een zo nauwkeurig mogelijke positie (bij benadering) inschatten.

Vul vervolgens het vondstformulier zo volledig mogelijk in (zie sectie 6.2) en maak enkele detailfoto's van de vondst zelf (zie sectie 8). Het vondstformulier is ook apart te downloaden via: www.sea-arch.be/nl/meldingsplicht

Vervolgens zal men de aangetroffen anomalie/obstructie melden aan gouverneur@west-vlaanderen.be of via het elektronisch formulier www.vondsteninzee.be/content/een-vondst-melden.

Het is aangeraden om de eventueel gebruikte bodemberoerende apparatuur (sleepkop, visnetten, kabelploeg...) zo snel mogelijk te controleren op archeologische artefacten. Bij het aantreffen van vondsten dienen deze ook gemeld te worden volgens de procedure 'Vondst aan boord' (zie sectie 7).

6.1. Stroomschema Anomalie of obstructie op/in de zeebodem

1. Anomalie of obstructie op/in de zeebodem
2. Positie anomalie/obstructie bepalen (Puntcoördinaat of zone)
3. Positie tijdelijk vermijden
4. Invullen vondstformulier (zie sectie 6.2)
5. Vondst/anomalie/obstructie melden via: www.vondsteninzee.be of gouverneur@west-vlaanderen.be
6. Apparatuur controleren op vondsten
7. Bij het aantreffen van vondsten: zie sectie 7

6.2. Formulier

Anomalie of obstructie op/in de zeebodem

Naam schip:

Naam vinder/kapitein:

Contactgegevens vinder/kapitein:

Voornaam*:

Naam*:

Adres*:

Postcode*: Gemeente*:

Tel. / GSM nr.*:

E-mail*:

Datum vaststelling (dag/maand/jaar)*:

Exact uur vaststelling:

Positie anomalie/obstructie (zo exact mogelijke positie in WGS84)*

N E.....

N E.....

N E.....

Beschrijving vaststelling (+geschatte afmeting)*:

.....
.....
.....

Controle apparatuur op archeologische artefacten uitgevoerd: Ja/nee

Archeologische artefacten aangetroffen: Ja/nee

(indien ja zie sectie 7 'Vondst aan boord')

*Gegevens die zeker vermeld dienen te worden bij de melding.

Melden via: www.vondsteninzee.be/content/een-vondst-melden
of gouverneur@west-vlaanderen.be

7. Vondst aan boord

Indien er tijdens werkzaamheden op zee een vondst wordt aangetroffen aan boord (bv. in de sleepkop of de beun van een sleephopper, in de netten van een visser, ...) dient zo snel mogelijk de kapitein of officier van wacht verwittigd te worden, die op zijn beurt de vermoedelijke positie (WGS84 coördinaat) of zone, van waar de vondst afkomstig is, tracht te achterhalen.

Om schade aan de eventueel binnen deze zone te gebruiken bodemberoerende apparatuur, en het mogelijk nog op of in de zeebodem aanwezige erfgoed te vermijden, wordt er aangeraden om deze positie of zone tijdelijk te vermijden tot er duidelijkheid is over de herkomst van de vondst en of deze wel of niet afkomstig is van een archeologische site (wraksite, verdronken nederzetting,...).

Het is aangeraden om de gebruikte apparatuur (sleepkop, visnetten, kabelploeg...) zo snel mogelijk te controleren op bijkomende archeologische artefacten. Indien er meerdere vondsten (van gelijke ouderdom) uit eenzelfde zone/gebied komen, kan dit wijzen op een verdronken nederzetting of een wraksite.

Vul vervolgens het vondstformulier zo volledig mogelijk in (zie sectie 7.2) en maak enkele detailfoto's van de vondst zelf (zie sectie 8). Het vondstformulier is ook apart te downloaden via: www.sea-arch.be/nl/meldingsplicht

Vervolgens zal men de aangetroffen vondsten zonder verwijl melden aan gouverneur@west-vlaanderen.be of via het elektronisch formulier www.vondsteninzee.be/content/een-vondst-melden

Vondsten aan boord dienen zo optimaal mogelijk bewaard te worden om hun wetenschappelijke informatiewaarde niet verloren te laten gaan door uitdroging, versnelde corrosie en verval. Richtlijnen voor het tijdelijk bewaren van vondsten uit zee vindt u onder sectie 9.

7.1. Stroomschema Vondst aan boord

1. Vondst aan boord
2. Verwittig de kapitein
3. Vermoedelijke herkomstpositie vondst bepalen (Puntcoördinaat of zone)
4. Positie/zone tijdelijk vermijden
5. Invullen vondstformulier (sectie 7.2)
6. Foto's maken van de vondst + vondst veiligstellen
7. Vondst melden via: www.vondsteninzee.be/content/een-vondst-melden of gouverneur@west-vlaanderen.be

7.2. Formulier **Vondst aan boord**

Naam schip:

Naam vinder/kapitein:

Contactgegevens vinder/kapitein:

Naam*:

Voornaam*:

Adres*:

Postcode*: Gemeente*:

Tel. / GSM nr.:

E-mail*:

Datum vondst (dag/maand/jaar)*:

Exact uur vondst:

Positie vindplaats (zo exact mogelijke positie in WGS84)*

N E

N E

N E

Beschrijving van de vondst (materiaalsoort, afmeting,)*

.....
.....
.....

Foto's gemaakt van vondst? Ja/nee (zie sectie 8)

Vondst tijdelijk veilig gesteld? Ja/nee (zie sectie 9)

*Gegevens die zeker vermeld dienen te worden bij de melding.

Melden via: <http://www.vondsteninzee.be/content/een-vondst-melden>
of gouverneur@west-vlaanderen.be

8. Fotograferen van vondsten

Goede foto's kunnen heel veel informatie bevatten. Ze kunnen een idee geven over de grootte, de grondstof, de vorm, eventuele ouderdom... van een vondst. Indien er bij de melding van een vondst enkele goede foto's zitten, dan kunnen deze snel rondgestuurd worden naar de verschillende materiaalspecialisten die dan op hun beurt kunnen zorgen voor een snelle determinatie en eventuele datering. Op die manier kan er ook onmiddellijk een inschatting gemaakt worden van het archeologisch belang van de vondst.

Enkele tips voor het nemen van foto's:

- Neem van iedere vondst een aparte foto (geen groepsfoto's);
- Zorg dat de vondst zo groot mogelijk maar volledig op de foto staat;
- Plaats een herkenbaar object (een pen, een 2 Euro muntstuk...) of een meetlat mee op de foto zodat de grootte van de vondst aan de hand hiervan ingeschat kan worden;
- Om sterke reflecties van de flits te vermijden is het aangeraden de vondst ergens te plaatsen waar er voldoende natuurlijk licht op valt, zodat de flits niet gebruikt dient te worden;
- Zorg voor scherpe beelden;
- Neem foto's uit verschillende hoeken (voorzijde, achterzijde en zijkanten van de vondst);
- Neem close-up foto's van eventueel aanwezige bewerkingssporen, merktekens, jaartalstempels, letters, cijfers of andere opvallende kenmerken... die belangrijk kunnen zijn bij de determinatie en datering van de vondst.

Leer of textiel

Leren riem met gesp en patroontas afkomstig van het 18e eeuwse scheepswrak op de Buiten Ratel zandbank

© Onroerend Erfgoed – foto's H. Denis

9. Behandeling van vondsten en tijdelijke opslag

Om de wetenschappelijke informatiewaarde van een vondst uit zee niet verloren te laten gaan moet deze zo optimaal mogelijk bewaard te worden. Vondsten uit zee kunnen snel uitdrogen en uit elkaar vallen. Daarnaast kan het contact met licht en zuurstof ervoor zorgen dat het corrosieproces versnelt of dat er algen- of schimmelgroei ontstaat die de vondsten aantast. Daarom zijn er 3 zaken van cruciaal belang: bewaar de vondsten **nat, koel** en in het **donker**. Let op! Indien een vondst toch is uitgedroogd, plaats deze dan nooit terug in water (zie richtlijnen hieronder).

Indien voorwerpen van archeologisch belang aangetroffen worden:

- Behandel alle vondsten met zorg;
- Niet schoonmaken! (roest, sediment, concretie of aangroei niet verwijderen);
- Verschillende materiaalsoorten apart inpakken;
- Maak foto's van de vondst in de toestand waarin die werd aangetroffen (zie sectie 8);
- Zorg voor een uniek referentienummer voor elk artefact (bv datum van de vondst + coördinaat en volgnummer) of plak een kopie van het vondstformulier op de bak of zak waarin de vondst bewaard wordt.

Natte vondsten dienen te worden ondergedompeld in water in een geschikte schone container (af te sluiten bak of zak), die op een donkere koele plaats bewaard wordt om uitdroging, schimmelgroei en contact met zuurstof te vermijden.

Uitgedroogde vondsten in een geschikte schone container (af te sluiten bak of zak) plaatsen, die op een donkere koele plaats bewaard wordt om schimmelgroei te vermijden.

Wanneer een vondst te groot is om in te pakken volgens de bovenstaande richtlijnen is het wenselijk om deze evenzeer vochtig te houden door ze regelmatig nat te sproeien, ze in te wikkelen in plastic en ze uit de zon en wind te bewaren om uitdroging te voorkomen.

Te vermijden!

- **Uitdroging:** wanneer vondsten (te snel) uitdrogen gaan ze barsten en vallen ze uit elkaar;
- **Papier:** Wikkel vondsten nooit in papier! Nat papier zal aan de vondst blijven plakken;
- **Bubbelplastic:** Wikkel vondsten nooit in bubbelplastic. Deze kan indrukken achterlaten op zachtere materialen;
- **Metalen bakken:** Gebruik nooit metalen bakken voor de opslag van vondsten. Deze kunnen problemen geven met corrosie, zeker wanneer ze in contact komen met zeewater;
- **Lijm:** Gebruik nooit lijm om vondsten die uit elkaar gevallen zijn terug te plakken!

9.1 Depot en conservatielabo “Vondsten in Zee”

Vondsten dienen gedeponeerd te worden in het speciaal daarvoor ingericht depot en conservatielabo bij het VLIZ (Vlaams Instituut voor de Zee) Marien Station Oostende, waar de vondsten indien relevant geregistreerd, gedocumenteerd en geconserveerd zullen worden.

VLIZ Marien Station Oostende

Halve Maan site, Slipwaykaai 2, 8400 Oostende

Tel.: +32 (0)59 34 21 30 | Fax: +32 (0)59 34 21 31 | e-mail: info@vliz.be

Stenen vondsten

Vuurstenen gepolijste bijl uit het neolithicum

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Silex vuistbijl uit het paleolithicum

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Vuurstenen pijlpunt

© Onroerend Erfgoed - Foto H. Denis

Vuurstenen geweerkeien voor vuursteenslot musketten, afkomstig van het 18e eeuwse scheepswrak op de Buiten Ratel zandbank

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

10. Richtlijnen voor het identificeren van vondsten van archeologisch belang

10.1. Hout

Donkergekleurd waterverzadigd hout is meestal oud en bijgevolg van archeologisch belang. Gebruiksvoorwerpen uit hout of bewerkte palen, balken of planken voorzien van pengaten, nagels of bouten zijn hoogstwaarschijnlijk afkomstig van oude scheepswrakken. Alle voorvallen dienen gemeld te worden.

Licht gekleurd hout, hout dat gemakkelijk drijft of 'rondhout' met schors hebben geen archeologische waarde en kunnen bijgevolg genegeerd worden.

10.2. Metalen

Diverse metalen en metaallegeringen worden reeds sinds het 4de millenium v. Chr. gebruikt voor het vervaardigen van gereedschap, gebruiksvoorwerpen, sieraden, munten. Het is dan ook zeer moeilijk om een sluitende richtlijn te maken omtrent de datering van metalen objecten en/of een metalen voorwerp van archeologisch belang is.

IJzeren en stalen voorwerpen die omhuld zijn met concretie (een dikke amorfe beton-achtige laag bestaande uit corrosieproducten, samengekoekt zand, schelpen...) zijn waarschijnlijk van archeologisch belang en dienen gemeld te worden.

Stukken plaatwerk of structurele elementen voorzien van klinknagels of bouten kunnen van een scheepswrak afkomstig zijn en dienen gemeld te worden.

Objecten die vervaardigd zijn uit blik, dat eventueel ook nog geverfd is, zijn waarschijnlijk niet van archeologisch belang en moeten niet gemeld worden

Objecten gemaakt uit koper of een koperlegering (brons, messing) kunnen zeer oud zijn en dienen zeker gemeld te worden.

Voorwerpen gemaakt uit edele metalen zoals munten en sieraden zijn meestal goed te dateren en dienen zeker gemeld te worden.

Aluminium onderdelen of plaatwerk voorzien van klinknagels kunnen wijzen op een vliegtuigwrak. Deze vondsten dienen te allen tijde gemeld te worden

10.3. Botmateriaal en benen voorwerpen

Dierlijke botten, tanden en slag tanden kunnen van archeologisch belang zijn omdat ze wellicht dateren uit de laatste ijstijd (maar mogelijk ook eerder) toen grote delen van de Noordzee nog land waren. Zij kunnen ons meer vertellen over het landschap en het klimaat in het verleden, en indien ze snijsporen of duidelijke breuken vertonen kan dit wijzen op menselijke activiteit. Deze vondsten dienen gemeld te worden.

Objecten gemaakt uit been of hoorn (harpoenen, pijlpunten, kammen, priemen...) kunnen zeer oud zijn en moeten zeker gemeld worden.

Menselijk botmateriaal is van groot archeologisch belang, het kan afkomstig zijn van een wraksite of verdronken (pre)historische nederzetting. Een spectaculair voorbeeld is de vondst van een stuk Neanderthaler schedel in de Nederlandse Noordzee. Menselijk botmateriaal dient altijd gemeld te worden.

10.4. Steen

Bijlen, messen of andere werktuigen gemaakt uit vuursteen (silex) en gepolijste en/of doorboorde stukken natuursteen dateren hoogstwaarschijnlijk uit de prehistorie. Zulke vondsten dienen zeker gemeld te worden.

Grote blokken bekapte of doorboorde natuursteen kunnen in het verleden dienst gedaan hebben als anker of netverzwaring en dienen bijgevolg gemeld te worden.

Een (meestal ovaalvormige) stapel natuurstenen op de zeebodem kan de ballast van een gezonken schip zijn. Onder zulke ballaststenen kunnen de resten van een houten scheepswrak verborgen liggen. Zulke vondsten dienen gemeld te worden.

10.5. Aardewerk

Aardewerk is een veel omvattende materiaalcategorie. Het kan gaan om vele soorten gebruiksaardewerk zoals kruiken, borden, pannen, kommen,... maar ook bakstenen en tegels behoren tot het aardewerk.

Elk fragment van aardewerk kan van archeologisch belang zijn en dient gemeld te worden.

Enkel die stukken aardewerk die overduidelijk modern zijn mogen genegeerd worden. Hetzelfde geldt voor bakstenen. Ruw gebakken bakstenen met een uitzonderlijk formaat kunnen middeleeuws of zelfs Romeins zijn en kunnen duiden op een verzonken nederzetting of de lading van een schip. Zulke vondsten dienen gemeld te worden.

Machinaal vervaardigde en/of overduidelijk moderne bakstenen mogen genegeerd worden.

10.6. Leer of textiel

Door de waterverzadigde condities, het zuurstofarme milieu, de vrij constante temperaturen en de eventuele afdekking door sedimenten, bestaat de kans dat leer of textiel zeer goed bewaard blijven onder water. Het aantreffen van leer of textiel dient gemeld te worden aangezien dit afkomstig kan zijn van een scheepswrak of verdronken nederzetting.

Aardewerk

Romeins aardewerk opgevist en opgebaggerd uit de Noordzee. Links: stuk van Dressel 20 amfoor (© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis). Rechts: stukje Terra Sigillata (© Wessex Archaeology)

16e – 17e eeuws steengoed Baardmankruikje opge-
vist uit de Noordzee

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Steengoed jeneverfles opgevist uit de Noordzee

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

10.7. Glas

Vanaf het begin van onze jaartelling wordt glas algemeen gebruikt voor het vervaardigen van flessen, schalen, kommen, drinkglazen,... Glazen voorwerpen kunnen afkomstig zijn uit de lading of inventaris van een scheepswrak of van een verdronken nederzetting en dienen gemeld te worden, uitgezonderd glas dat overduidelijk modern is.

10.8. Rubber, plastic,...

In de meeste gevallen zijn losse vondsten van rubber, plastic, bakeliet en soortgelijke moderne materialen niet van archeologisch belang en kunnen bijgevolg genegeerd worden. Enkel indien dergelijke materialen binnen eenzelfde gebied worden aangetroffen in combinatie met andere vondsten zoals gebruiksvoorwerpen, aluminium, munitie... kan dit wijzen op een wraksite (scheepswrak, vliegtuigwrak...). Dergelijk materiaal moet gemeld worden.

Botmateriaal

Mammoet kiezen opgevist uit de Noordzee

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Mammoet of bosolifant borstbeenwervel aangetroffen bij baggerwerkzaamheden in de vaargeul van de haven van Zeebrugge

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Benen mesheften afkomstig van het 18e eeuwse scheepswrak op de Buiten Ratel zandbank.

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Glas

Glazen wijnfles "kattekop" afkomstig van het 18e eeuwse scheepswrak op de Buiten Ratel zandbank

© Onroerend Erfgoed – foto H. Denis

Colofon

Het SeArch project (2013-2016) werd gefinancierd door het Agentschap Innoveren en Ondernemen, VLAIO (voorheen IWT), onder project nr. 120003. Deze brochure is ook te downloaden via de SeArch website:

www.sea-arch.be/resultaten of www.sea-arch.be/meldingsplicht

Auteurs S. Van Haelst, M. Pieters, I. Demerre

Editing T. Missiaen, S. Van Haelst

Layout fkbrandinglab

Foto voorpagina © Onroerend Erfgoed - foto S. Van Haelst

Illustratie achterpagina © SeArch project

Copyright: SeArch project

Deze publicatie kan geciteerd worden als:

Van Haelst, S., Pieters, M., Demerre, I. 2016. Protocol voor het melden van archeologische vondsten gedaan tijdens werkzaamheden op zee. SeArch brochure, Brussel, 20 p.'

SeArch partners

